

Pirkanmaan maakuntastrategian päivittäminen maakuntaohjelmaksi

Mitä ja miten tehdään?

(Osallistumis- ja arviointisuunnitelma, LUONNOS 16.1.2017)

Pirkanmaan liitto
Tampere 2017
Sarja x, julkaisu nro X
Kannen kuva
ISBN
ISSN
PISA

Sisällys

1. Maakuntastrategiasta maakuntaohjelmaksi
2. Maakuntaohjelman tehtävä
3. Maakuntaohjelman tavoitteet
4. Työskentelyn aikataulu ja vaiheet
5. Viestintä ja vuorovaikutus
6. Vaikutusten arviointi
7. Yhteystiedot

1 Maakuntastrategiasta maakuntaohjelmaksi

Tämä esitys (osallistumis- ja arviointisuunnitelma, OAS) kuvaa Pirkanmaan nykyisen maakuntastrategian päivittämisen maakuntaohjelmaksi. Sen tarkoituksena on antaa kaikille Pirkanmaan kehittämistä linjaavasta työstä kiinnostuneille tietoa työn vaiheista ja aikataulusta sekä vaikutusmahdollisuuksista siihen.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma pyrkii olemaan mahdollisimman pelkistetty peruskuvauksena aiotusta valmistelusta. Avoin ja vuorovaikutteinen työskentely on maakuntakehittämisen peruserä, ja sitä edellyttää myös laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/99).

Suomen hallituksen päättämä maakuntauudistus vaikuttaa toteutuessaan aluekehittämisen järjestelyihin. Uudet maakuntaorganisaatiot aloittavat toimintansa kaavailujen mukaan vuoden 2019 alusta, ja ne tulevat linjaamaan alueensa kehittämistä siitä eteenpäin. Aluekehittämisestä nyt vastaavat maakunnan liitot tehtävineen sulautetaan uusiin maakuntaorganisaatioihin. Uudistuksen valmistelu on jo käynnissä, ja lakiehdotuksia uudistuksen eri osista on jo käytettävissä. Yksityiskohdat kuitenkin tarkentuvat koko ajan. Maakuntauudistus on mahdollisuus myös uudenlaiseen alueen kehittämistavoitteiden tarkastelutapaan, ja näitä kehitetään uudistuksen edetessä.

Pirkanmaan aluekehittämistä nyt määrittävä ”Rohkee, mutta sopii sulle!” – maakuntastrategia on vuodelta 2014, ja sisällöltään vielä varsin hyvin ajantasainen. Se on voimassa vuoden 2017 loppuun, mutta aluekehittämisen linjaukset myös maakuntauudistuksen siirtymäkauden ajalle 2017 – 2019 on mietittävä, jotta mm. EU:n rakennerahasto-ohjelmien tuki kohdentuu pirkanmaalaisittain tarkoituksenmukaisesti ja maakunnan eri toimijoiden yhteistyölle aluekehittämisen toimissa on johdonmukainen pohja. Tästä syystä ”Rohkee, mutta sopii sulle!” –maakuntastrategialle on vuoden 2017 aikana tarkoitus tehdä väliaikaispäivitys, jolla sen voimassaoloaika jatketaan ja sisällöt ajantasaistetaan tarvittavilta osin.

Koska kyse on enemmän olemassa olevan strategian teknisestä päivittämisestä kuin kokonaan uuden valmistelusta, työ tehdään melko kevyellä ja virtaviivaisella tavalla. Tällaista valmistelutapaa perustelee sekin, että maakuntauudistuksen valmistelutyöt aiheuttavat useimmille julkisen sektorin yhteistyökumppaneille työkuorman, jota tällä ohjelmapäivityksellä ei haluta lisätä. Kevyestä prosessista huolimatta huolehditaan että maakunnan kehittämisen yhteistyöosapuolilla on mahdollisuus tuoda näkemyksensä valmisteluun.

Yksi maakuntauudistuksen mukanaan tuomista muutoksista on se, että jatkossa ”maakuntastrategia” –nimityksellä tarkoitetaan tulevan maakuntaorganisaation toimintaa, palveluja ja taloudenpitoa linjaava strategiaa, joka kattaa kaikki sen tehtäväalat. Maakunnan aluekehittämistä linjaamaan maakunta valmisteleekin yhteistyössä keskeisten yhteistyöosapuolten kanssa ”maakuntaohjelman”, joka vastaa nykyistä ”Rohkee, mutta sopii sulle!” –maakuntastrategiaa. Tämän vuoksi nyt tehtävästä väliaikaispäivityksestä siirrytään jo käyttämään nimitystä maakuntaohjelma.

Maakunnan aluekehittämisen suunnittelujärjestelmä nyt

Maakuntasuunnitelma: aluekehittämisen tavoitteet ja päälinjaukset, kerran kunnallisvaalikaudessa

Maakuntaohjelma: aluekehittämisen toimenpiteet ja resurssit maakuntastrategian pohjalta, kerran kunnallisvaalikaudessa

Toimeenpanosuunnitelma: aluekehittämisen hanke- ja toimenpide-esitykset sekä rahoitussuunnitelma, joka toinen vuosi (sekaannusta voi aiheuttaa että Pirkanmaalla ja eräissä muissa maakunnissa maakuntasuunnitelman ja -ohjelman yhdistelmää on kutsuttu maakuntastrategiaksi)

Maakunnan aluekehittämisen suunnittelujärjestelmä jatkossa

Maakuntastrategia: maakuntaorganisaation toiminnan ja tavoitteiden määrittely + palvelulupaus, kerran maakuntavaalikaudessa

Maakuntaohjelma: Maakunnan aluekehittämiseen liittyvien tehtävien toimeenpano, kerran maakuntavaalikaudessa

Maakuntaohjelman päätehtäviä ovat jatkossakin maakunnan omien toimijoiden samansuuntaisen toiminnan ja yhteisen kehittämisenäkemyksen vahvistaminen, kehittämisen voimavarojen suuntaaminen strategisiin kohteisiin sekä myös maakunnan imagonrakennus ja julkisuusviestintä ulospäin.

Maakuntaohjelmassa käsitellään asioita, jotka ovat maakunnan toimijoille yhteisiä ja joiden edistämiseen tarvitaan maakunnallista yhteistyötä. Se on tulevaisuudessaakin aluekehittämisen keskeinen näkökulma, vaikka oletettavaa on että jatkossa vahvistuva maakuntahallinto ottaa enemmän vetovastuuta maakuntaohjelman toimeenpanosta. Maakuntauudistuksen ei maakuntaohjelmatyön osalta ole tarkoitus näkyä maakunnan toimijoille millään tavalla, asian käsittely tässä OAS-asiakirjassa tehdään informointitaroituksessa.

Väliaikaispäivityksen valmistelutyötä tekee Pirkanmaan liitto ja sen toimisto, jossa valmistelua johtaa maakuntajohtaja. Vastuuhenkilöiden yhteystiedot ovat tämän esityksen lopussa.

2 Maakuntaohjelman tehtävä

Aluekehityksen ohjelmatyötä koskeva lainsäädäntö on uudistumassa, ja toistaiseksi valmistelun linjaukset on johdettava nykyisen lainsäädännön pohjalta, samalla kuitenkin uudistuksiin varautuen. Maakunnan suunnittelusta määrätään laissa alueiden kehittämisestä (6 §) ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (25 §). Jos lakiuudistusten eteneminen vaikuttaa ohjelmatyöhön, tiedot päivitetään tähän osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.

Aluekehityksen suunnittelu- ja ohjelmatyö perustuu maakunnan menestystekijöihin, joilla se menestyy alueiden välisessä kilpailussa omista lähtökohdistaan. Tehtävänä on Pirkanmaan menestyksen edellytysten, tulevaisuuden mahdollisuuksien sekä tarvittavien toimenpiteiden määrittely tavalla, jonka kaikki maakunnan keskeiset toimijat voivat hyväksyä tavoittelemisen arvoiseksi. Maakuntaohjelma tehdään tämän varmistamiseksi.

Maakuntaohjelman tarkoitus on täsmentää maakunnan aluekehittämiseen liittyvien tehtävien toimeenpanoa lähivuosina. Lakiehdotus alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista määrittelee maakuntaohjelman pitkälti nykyisin tavoin. Lakiehdotuksen perustelut edellyttävät että maakuntaohjelmassa tarkastellaan alueen kehittämiseen keskeisesti vaikuttavia osa-alueita kuten kasvupalvelujen, hyvinvoinnin, osaamisen, elinvoiman sekä saavutettavuuden kehittämistä maakunnassa. Lisäksi tehtävänä on edistää maakunnan toimijoiden välistä yhteistyötä ja vaikuttaa maakunnan alueella toimivien

viranomaisten toimenpiteisiin. Maakuntaohjelma laaditaan valtuustokausittain neljäksi vuodeksi.

Nykyisen lain mukaan maakuntaohjelman strategisena pohjana on maakuntavaltuuston hyväksymä maakuntasuunnitelma (jatkossa sen perustaksi muuttuu maakuntaorganisaation omaa toimintaa linjaava maakuntastrategia). Pirkanmaalla maakuntasuunnitelma ja –ohjelma on viimeksi valmisteltu yhdessä ja dokumentoitu yhtenä asiakirjana ”Rohkee, mutta sopii sulle!”. Väliaikaispäivitykseen tämä yhdistely ei vaikuta, ja kehittämistyön strateginen pohja ja linjaukset tulevat tarkasteltua samalla kertaa operatiivisempien toimenpidemäärittelyjen kanssa.

Suunnittelutyön aikana tehdään arviointia sen vaikutuksista. Keskeisiin strategisiin valintoihin liitettynä arviointi tukee myöhempää päätöksentekoa, toteuttamista ja seurantaakin. Se on myös osa eri tahojen tiedonsaantia, suunnitteluosallisuuden vahvistamista sekä eri tavoitteiden ja näkökantojen yhteensovittamista.

3 Maakuntaohjelman tavoitteet

Maakuntaohjelma sovittaa Pirkanmaan näkökulmasta yhteen alueen omat, maakunnan toimijoille yhteiset sekä Suomen kansalliset ja EU:n ylikansalliset kehittämistavoitteet. Maakuntaohjelma on kuvaus siitä miten tämä kokonaisuus Pirkanmaalla hahmottuu ja millainen työnjako aluekehityksen eri instrumenteilla maakunnassa on.

Alueiden kehittämisen yleiset tavoitteet on määritelty alueiden kehittämislaisissa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista. Valtioneuvoston päättämät aluekehitystavoitteet vuodelta 2016 ovat koko Suomessa:

- 1) Uudistumisella kasvua
- 2) Elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta
- 3) Hyvinvointia kumppanuuksilla

Maakuntaohjelma kuvaa tavoitteiden toteuttamisen asianomaisen maakunnan lähtökohdista, toimenpiteillä ja yhteistyöverkostoilla maakunnan omat tavoitteet näihin sovit- taen. Aluekehittämisen valtakunnallisia tavoitteita toteutetaan myös hallituksen ”kilpailukyky” -kärkihankkeen mukaisilla ”alueelliset innovaatiot ja kokeilut” (AIKO) – toimenpiteillä ja rahoituksella. Lisäksi kansallista alueiden kehittämistä täydennetään merkittävästi Euroopan yhteisön alue- ja rakennepolitiikan resursseilla. Näidenkin soveltamista linjataan maakuntaohjelmalla.

Pirkanmaan ”Rohkee, mutta sopii sulle!” –maakuntastrategiassa kehittämisen tavoitteeksi asetettiin älykkäästi erikoistuva, vahvojen valintojen Pirkanmaa teemoinaan

Välkky Pirkanmaa: maakunnan osaamis pohjan hyödyntäminen toiminta- ja tuotantotapojen uudistamisessa, uusien liiketoimintamahdollisuuksien etsiminen, tutkimuksen ja tuotekehityksen kärkiin panostaminen, tulevaisuuden osaamishaasteisiin vastaaminen

Ehyt Pirkanmaa: ihmisten hyvinvointi, työllisyys ja vaikuttamismahdollisuudet, työelämän laatu, koulutuksen ja palveluiden saatavuus sekä kulttuuri ja turvallisuus yhteisöllisyyden ja vetovoiman vahvistajina

Kestävä Pirkanmaa: uusiutumattomien luonnonvarojen kestävä käyttö, älykäs infrastruktuuri, ilmastonmuutokseen varautuminen sekä puhdas ja monipuolinen elinympäristö hyvinvointitekijänä ja liiketoimintamahdollisuuksien lähteenä

sekä edelliset kolme kokonaisuutta poikittain läpäisevä

Saavutettava Pirkanmaa: kokonaisvaltainen ja eri tavoitteita palveleva maankäyttö, vetovoimaiset elinympäristöt, laadukas asuminen ja sujuva liikkuminen.

Väliaikaispäivityksessä on tarkoitus pitää kiinni ”välkky”, ”ehyt”, ”kestävä” ja ”saavutettava” -linjauksista, mutta määritellä niille ajantasaiset ja keskeisten toteuttajatahojen aikeiden kanssa yhdenmukaiset, toimenpidetasoiset sisällöt.

Maakunnan kehittämisen tavoitelinjauksista päättävät valmistelun päätteeksi viime kädessä maakunnan poliittista tahtoa edustavat maakuntahallitus ja –valtuusto. Uuden maakunnan päätöksentekokoneisto voi harkintansa mukaan ottaa ne aikanaan oman käsittelynsä pohjaksi.

4 Työskentelyn aikataulu ja vaiheet

Pirkanmaan maakuntastrategian väliaikaispäivittäminen ja muuntaminen maakuntaohjelmaksi on luonteeltaan kevyehkö, teknisluontoinen sisältöjen ajantasaistus. Se tehdään pääosin Pirkanmaan liiton omana työnä siten, että maakunnan toimijat voivat antaa sisältöihin omat näkemyksensä.

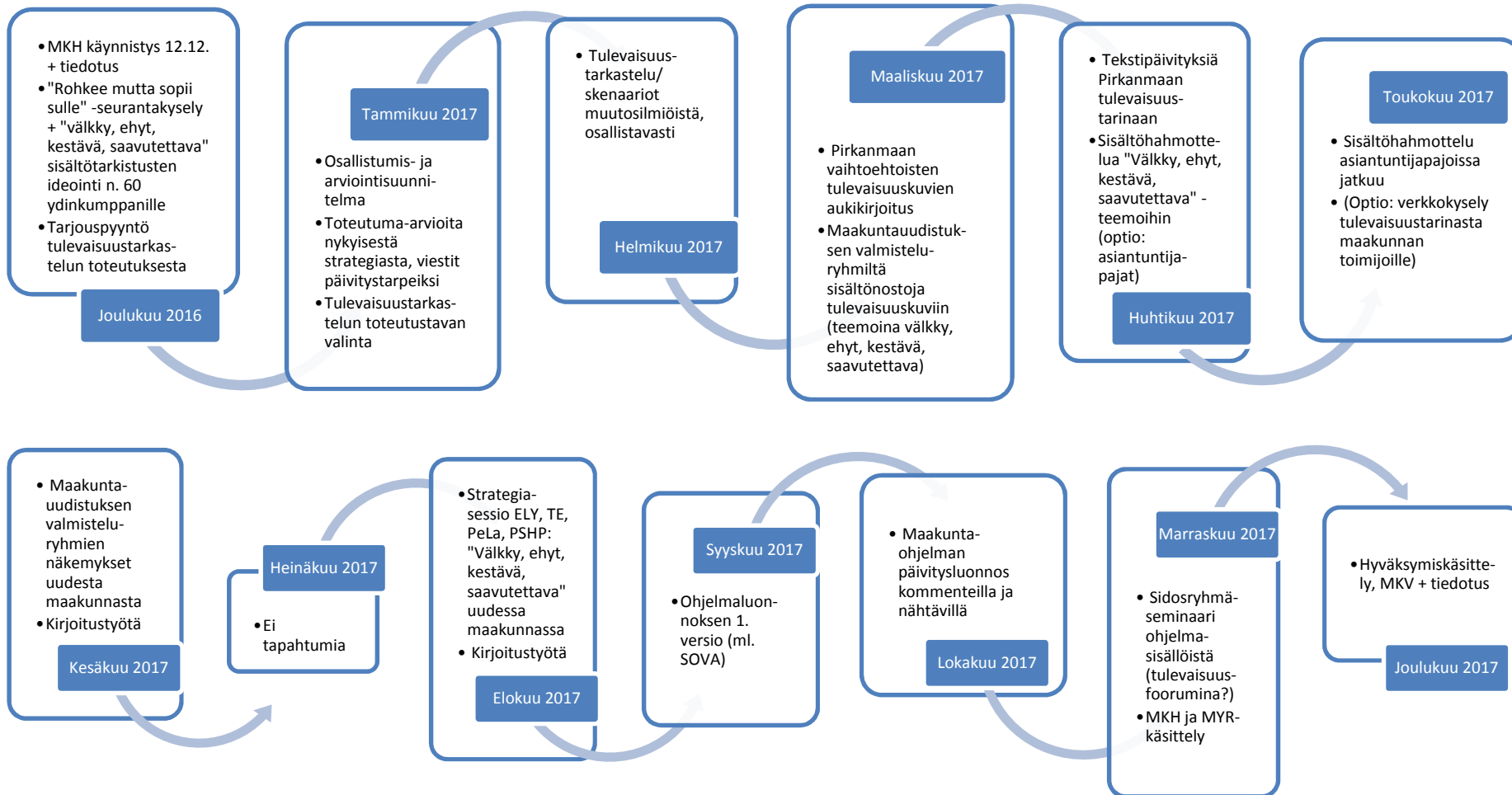
Työ ajoittuu joulukuun 2016 ja joulukuun 2017 välille. Muodollisesti työn käynnisti maakuntahallitus päätöksellään 12.12.2016, vaikka eräitä työtä pohjustavia vaiheita on tehty jo ennen tätä, kuten työ- ja elinkeinoministeriön järjestämä työpaja Pirkanmaan alueellisten vahvuuksien kartoittamiseksi 11.11.2016. Ajantasaistettu maakuntaohjelma jätetään maakuntavaltuuston hyväksyttäväksi joulukuussa 2017.

Työskentelyn päävaiheet ovat seuraavat:

- *Joulukuu 2016 – helmikuu 2017:* nykyisen maakuntastrategian sisältöteemojen toteutumisen ja uudistustarpeiden kartoittaminen kohdennetulla kyselyllä, toteutumatietojen kokoaminen
- *Maaliskuu – toukokuu 2017:* vaihtoehtoisten maakunnan tulevaisuuskuvioiden luonnostelu, tarkentavat ohjelmasisällöt ja koskevat tapaamiset, työpajat ja palautteen keruu
- *Kesäkuu – elokuu 2017:* Pirkanmaan kehittämisen painopisteteemojen ja kehittämiskärkien tarkentaminen
- *Syyskuu – lokakuu 2017:* dokumentointi ja kirjoitustyö sekä palaute näistä
- *Marraskuu – joulukuu 2017:* hyväksymiskäsittelyt maakuntahallituksessa, maakunnan yhteistyöryhmässä ja maakuntavaltuustossa, tiedottaminen

Valmistelussa keskeisin, uutta luova osio on maailman muutosilmiöitä kartoittavan tulevaisuustarkastelun teettäminen. Sen avulla pyritään etsimään vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia, joihin ohjelmasisällöt kiinnitetään ja joiden avulla varmistetaan että Pirkanmaan aluekehittämisen toimenpidearsenaali toimii myös yllätysten sattuessa. Moniaineisuuden sisällön jäsentämiseksi järjestetään tarvittava määrä neuvotteluja, työkokouksia ja palautteenantomahdollisuuksia. Erityisesti nämä keskitetään luonnosvaiheeseen, jolloin ohjelmateksti on saatu jäsennettyä kommentoitavaan muotoon.

Ohjelmaluonnos syntyy käsitellyn aineiston ja näkemysten ja niitä yhteen vetävän tulokinnon pohjalta maakuntahallituksen linjaamana. Luonnoksesta saadun palautteen pohjalta tehdään tarvittavat muutokset ja täydennykset ja laaditaan lopullinen ehdotus maakuntaohjelmaksi.

5 Viestintä ja vuorovaikutus

Suunnittelutyön alkamisesta ja etenemisestä tiedotetaan maakunnallisiin tiedotusvälineisiin sekä ilmoitetaan ”Pirkanmaa” -verkkolehdessä ja Pirkanmaan liiton Internetsivuilla osoitteessa www.pirkanmaa.fi.

Käsillä olevan ja valmistelua linjaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnos (OAS) käsitellään maakuntahallituksessa 16.1.2017, jonka jälkeen se asetetaan prosessia koskevien mielipiteiden kartoittamista varten nähtäville liiton kotisivuille ja ilmoitustaululle x.1.-2017 – x.2.2017. Nähtävilläoloajan kuluessa saapuneet mielipiteet kuulutaan maakuntahallitus hyväksyy OAS:n kokouksessaan x.x.2017. Tämänkin jälkeen sitä voidaan kuitenkin tarkistaa työn edetessä ja esimerkiksi maakuntauudistuksen lakipaketien tarkentuessa tarpeen mukaan.

Kaikissa vaiheissa näkemyksiä maakuntaohjelmavalmistelun sisällöistä kerätään ja sitä voi esittää valmistelun vastuuhenkilöille. Valmistelun virstanpylväistä tiedotetaan www.pirkanmaa.fi –sivuston osiossa ”aluekehittäminen”.

Pirkanmaan maakuntaohjelman luonnos pidetään syksyllä 2017 nähtävillä 30 päivän ajan liiton toimistossa ja Pirkanmaan liiton Internet-sivuilta. Mielipide suunnitelmasta on esitettävä Pirkanmaan liitolle kirjallisesti nähtävilläoloajan kuluessa. Kun suunnitelma luonnos asetetaan nähtäville, pyydetään siitä samalla lausunnot Pirkanmaan kunnilta, ELY-keskukselta sekä muilta valmistelun kannalta keskeisiltä viranomaistahoilta ja muilta sidosryhmiltä.

Kooste mielipiteistä ja lausunnoista viedään tiedoksi maakuntahallituksella, joka hyväksyy niiden pohjalta laaditun ehdotuksen Pirkanmaan maakuntaohjelmaksi. Hallituksen käsittelyistä ilmoitetaan tiedotusvälineille ja liiton Internet-sivuilla.

Lopullisesti suunnitelman/ohjelman hyväksyy maakuntavaltuusto. Hyväksymisestä toimitetaan tieto ELY-keskukselle, kunnille ja muille viranomaisille, joita asiaa käsiteltäessä on kuultu tai saatu lausunto. Päätös ja ohjelma toimitetaan tiedoksi myös Suomen ympäristökeskukselle.

Yleisölle päätöksestä tiedotetaan liiton Internet-sivuilla. Päätös ja maakuntasuunnitelma asetetaan nähtäville liiton virastoon.

6 Vaikutusten arviointi

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005), ns. SOVA-laki, edellyttää että maakuntaohjelman valmisteluun tulee liittää sen ympäristövaikutusten arviointi. Tätä velvoitetta sovelletaan tässä kuvattuun valmisteluun.

Maakuntaohjelman vaikutuksia arvioidaan valmistelun edetessä tunnistettujen kehitysvaihtoehtojen (skenaarioiden) pohjalta. Pääosa vaikutusten arvioinnista tapahtuu asiantuntija-arvioina. Arvioinnissa mahdollisina näkökulmina huomioidaan:

1. *Taloudelliset vaikutukset* eli vaikutukset työllisyyteen, koulutukseen ja väestöön (ihimilliseen pääomaan), rahavirtojen suuntautumiseen, aineelliseen omaisuuteen, alueelliseen kilpailukykyyn sekä maakunnan imagoon.

2. *Sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset* eli vaikutukset asuin- ja elinympäristön laatuun, tasa-arvoon, kaupunki- ja maaseutukulttuuriin sekä ihmisten terveyteen ja palveluiden saatavuuteen.

3. *Ympäristölliset vaikutukset* eli vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen, kulttuuriperintöön (mukaan lukien arkkitehtoninen ja arkeologinen perintö), vesistöön, ilmastoon, kasvillisuuteen ja maaperään.

Arvio keskeisimmistä vaikutuksista sisällytetään maakuntaohjelmaan.

7 Yhteystiedot

Pirkanmaan liiton toimisto:

Pirkanmaan liitto, Kelloportinkatu 1, PL 1002, 33101 Tampere

s-posti pirkanmaan.liitto@pirkanmaa.fi

Internet-sivut <http://www.pirkanmaa.fi>

Yhteyshenkilöt:

Marko Mäkinen, suunnittelupäällikkö

puh. 050 534 7760, s-posti marko.makinen@pirkanmaa.fi

Mikko Koponen, aluekehityssuunnittelija

puh. 050 372 7942, s-posti mikko.koponen@pirkanmaa.fi